

Att vara god man för ensamkommande barn

Varje ensamkommande asylsökande barn har rätt att få en god man som kan företräda det i Sverige. Det är överförmyndaren i den kommun barnet vistas i som är den myndighet som förordnar en god man. Ansökan om god man får göras av Migrationsverket och socialnämnden. Överförmyndaren får också självmant ta upp frågan. Förordnandet av god man ska ske så skyndsamt som möjligt.

Den gode mannen träder in i både vårdnadshavarens och förmyndarens ställe och ska därmed ansvara för barnets personliga förhållanden och sköta dess angelägenheter. Ytterst består uppdraget i att tillförsäkra barnet en trygg tillvaro under dess första tid här i landet. Det innebär inte att den gode mannen ska sköta den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet. Gode mannen har heller ingen försörjningsplikt gentemot barnet. Däremot ska den gode mannen naturligtvis ha regelbunden kontakt, inte bara med barnet utan också med t.ex. det hem som barnet vistas i, det offentliga biträdet som förordnas för barnet samt den skola som barnet går i. Det kommer an på den gode mannen att aktivt se till att dessa och andra kontakter kommer till stånd och upprätthålls. Den gode mannen ska alltså vara det nav kring vilket barnets alla angelägenheter samordnas (Prop. 2004/05:136 Stärkt skydd för ensamkommande barn). Det är ytterst viktigt att den gode mannen lyssnar på barnet och att barnet ges tillfälle att säga sin mening i saker som rör honom/henne. Det är självklart inte alltid den omyndige som har rätt men genom att lyssna på den omyndige skapas bra förutsättningar för att kunna utföra sitt uppdrag på ett bra sätt. Ytterst är det på den gode mannen som det ankommer att se till att barnet får omvårdnad, trygghet och en god fostran. Likaså ska det säkerställas att barnet får den tillsyn som behövs samt bevaka att försörjnings- och utbildningsfrågorna får en tillfredställande lösning.

Godmanskapet är ett temporärt uppdrag som ska upphöra när barnet får uppehållstillstånd eller varaktigt har lämnat landet. Godmanskapet upphör med automatiskt då barnet fyller 18 år och blir myndigt.

Enligt föräldrabalken ska en god man vara erfaren, rättrådig och i övrigt lämplig för uppdraget. Utöver kunskaper i svenska språket bör den gode mannen ha goda kunskaper om det svenska samhället och då framför allt om hur skolan och vården fungerar men likväl om vilket ansvar olika myndigheter har. Det är dessutom en fördel om personen som blir god man har en särskild lämplighet att arbeta med barn i utsatta situationer. Vederbörande bör även ha en ordnad ekonomi. Överförmyndaren kontrollerar därför att personen inte befinner sig på ekonomiskt obestånd eller att personen inte är olämplig av någon annan anledning. Har man till exempel betalningsanmärkningar hos kronofogden eller förekommer i polisens belastningsregister

Överförmyndare Västra Skaraborg

anses man inte lämplig som god man. Den som utses som god man måste också ha erforderlig tid att ägna sig åt sitt uppdrag.

Uppdraget startar

När överförmyndaren blivit underrättad om behovet av god man kontaktas lämplig person för uppdraget. Accepteras uppdraget skickas en åtagandebblankett till den tilltänkte gode mannen, som sedan tar kontakt med det angivna boendet för att bestämma tid för första träff med barnet. Tolk är i många fall nödvändigt vid möte med barnet. Om barnet bor på ett HVB-hem bokas tolk till första mötet av boendet. I andra fall kan god man själv behöva boka tolk. Om barnet ska delta på ett möte hos en myndighet är det myndigheten som ansvarar för att tolk finns närvarande). Kontaktuppgifter och information om hur man går tillväga för att boka tolk via tolkförmedlingen lämnas av överförmyndaren.

Första mötet

Vid mötet bör blivande god man berätta om sitt uppdrag och vad en god man kan, får och ska göra för barnet. Beroende på barnets ålder, mognad och hälsotillstånd bör denne även informera om hur asylärendet går till, vilka myndighetskontakter som ni behöver ta med tanke på skolgång, hälsoundersökning och boende m.m. Barnet behöver även informeras om att det kanske inte kommer att få stanna i Sverige.

Vid första träffen med barnet skriver tilltänkt god man på ett åtagande och barnet lämnar även sitt samtycke genom att skriva under åtagandet. Ungdomar över 16 år ska ge sitt samtycke men även yngre barn bör ges möjlighet att godkänna föreslagen god man. Efter påskrift skickas åtagandet tillbaka till överförmyndarenheten för beslutsfattande.

Beslutet skickas per post till god man tillsammans med ett registerutdrag som visar att den gode mannen är barnets ställföreträdare. Tillsammans med beslutet skickas även en begäran om att inkomma med en förteckning över barnets eventuella tillgångar och skulder. Förteckningen ska vara överförmyndaren tillhanda inom två månader från beslutsdagen. Överförmyndaren skickar även beslut om förordnande till ansvarig för boendet, socialtjänsten, Migrationsverket samt till det offentliga biträdet om denne blivit utsedd. När gode mannen tagit emot beslutet är denne behörig att företräda barnet.

Dina första uppgifter som god man

- **Kontakta det offentliga biträdet**

Så snart som möjligt bör du ta kontakt med det offentliga biträdet som utses av Migrationsverket (jurist eller advokat). Det är gode mannens skyldighet att se till att barnets ansökan om asyl bekräftas hos Migrationsverket. En ansökan kan inte handläggas förrän den har bekräftats av en företrädare eftersom minderåriga inte har rättskapacitet att föra sin egen talan och lämna in sin asylansökan. Migrationsverket kan dock inte vägra att motta en asylansökan och därför registrerar man bara ansökan och avvaktar med ärendet tills den bekräftats. Du behöver därför säkerställa med det offentliga biträdet om detta är gjort. Kontaktuppgifter till biträdet kan framgå av den information som överförmyndaren skickar till dig i samband med att ärendet presenteras. Under rådande omständigheter har biträde i många fall dock inte hunnit utses före god man förordnats. Du kan då behöva kontakta Migrationsverket för information. Det är det offentliga biträdet som företräder barnet i asylprocessen men trots detta bör du som god man ha kännedom om vad som ska göras samt skriva fullmakt åt biträdet och för övrigt ha en nära kontakt med denne, dock utan att överta bitrådets roll.

- **Meddela socialtjänst, boende, skola (om barnet redan går i skola, annars vid inskrivningen) med flera om ditt uppdrag.**

Genom ditt ställföreträdarskap har du rätt att ta del av information som rör barnet och ska bli informerad om och har rätt och bör delta i möten m.m. gällande barnet. God man ska ta del av socialförvaltningens barnutredning där man utreder barnets behov och lämpligt boende. Det är viktigt att du som god man har ett nära samarbete med både barnet, boendet och socialtjänsten samt övrig personal som arbetar med barnet.

Vid varje tillfälle som en myndighet ska träffa barnet har gode mannen rätt att närvara. Ett barn under 18 år är underårigt och har rätt att ha en ställföreträdare vid sin sida. Myndigheter kan inte åberopa sekretess gentemot gode mannen. Gode mannen kan dock ge sitt samtycke till att barnet får ha ett enskilt samtal med t.ex. en socialsekreterare. Det finns också, under vissa omständigheter en laglig möjlighet för en socialsekreterare att ha enskilda samtal med barnet utan den gode mannens samtycke. Det är socialsekreteraren som har kompetensen att tala med barn och det är viktigt att barnet får hjälp att berätta om sin situation för en erfaren tjänsteman. Det är inte alltid det bästa för barnet att den gode mannen får kunskap om alla

erfarenheter och upplevelser barnet bär med sig. Barnet ska inte känna sig tvingad att berätta sin historia för gode mannen som inte heller har kompetensen att möta barnet på samma sätt som en utbildad socialsekreterare.

- **Ansöka om dagersättning och eventuellt andra bidrag från Migrationsverket**

Som god man ska du förvalta barnets tillgångar. Den gode mannen ska ansöka om dagersättning för barnets räkning som ska räcka till grundläggande behov d.v.s. kläder, skor, hygienartiklar telefonsamtal, hälso- och sjukvård etc. Den dagersättning som barnet har rätt till sätts in på ett bankkort knutet till ICA-banken som kan användas vid betalning och uttag. ICA-kortet skickas till god man efter det att ansökan om dagersättning blivit beviljad av Migrationsverket. Det är du som god man som bestämmer hur dagersättningen ska användas. Eftersom det finns riktlinjer för vad denna ersättning ska användas till, är det inte lämpligt att kortet överlämnas till barnet, så barnet kan använda pengarna fritt. Rutiner bör upprättas mellan den gode mannen och boendet. Tänk på att barn är mycket uppmärksamma på vad andra barn får och inte får och att de gärna jämför. Det är bra om alla barn behandlas så lika som möjligt.

Som god man kan du även ansöka om särskilt bidrag för kostnader som är nödvändiga för en dräglig livsföring. Det kan t.ex. vara kostnader för vinterkläder, glasögon, handikapputrustning, resebidrag och där barnet inte haft möjlighet att spara av den dagersättning som han/hon redan har fått. Ansökningsblanketter finns på Migrationsverkets hemsida.

Barn placerade i familjehem

I det fall barnet är placerat i familjehem kan det vara så att du som god man endast ska se till att barnets ekonomi sköts på ett riktigt sätt. Anledningen är att vissa familjehem får full omkostnadsersättning av socialtjänsten utan avdrag. För att få reda på om du ska ansöka om dagersättning/andra bidrag från Migrationsverket behöver du därför begära att få ta del av det avtal som finns mellan socialtjänsten och familjehemmet. Om socialtjänsten betalar ut omkostnadsersättning utan avdrag, som täcker alla behov som dagersättningen ska täcka, föreligger inte behov av dagersättning. Det finns även konsulentstödda familjehem och i dessa fall är det företaget och inte kommunen som betalar ut omkostnadsersättning. Du behöver även i dessa fall be att få ta del av avtalet för att veta om du ska ansöka om dagersättning eller inte.

- **Ta emot barnets LMA-kort**

Alla ensamkommande barn i Sverige får ett LMA-kort (LMA är förkortning för lagen om mottagande av asylsökande). Detta kort styrker att barnet är asylsökande och är

nödvändigt vid kontakt med många myndigheter. Kortet behövs även för att barnet ska kunna ta del av olika förmåner enligt lag, t.ex. lägre avgift för receptbelagda mediciner. Kortet skickas ut per automatik av Migrationsverket till god man då beslut om förordnande av god man inkommit. I vissa fall kan du dock behöva hämta ut kortet vid den mottagningsenhet barnet tillhör. LMA-kortet har en begränsad giltighetstid, vilket innebär att barnet kan komma att ha mer än ett kort under asylperioden. Du behöver inte beställa ett nytt LMA-kort när det gamla kortet går ut. Det kan vara bra att känna till att barnet först får ett asylkvitto i väntan på att LMA-kortet utfärdas.

- **Se till att barnet får komma på hälsoundersökning, tandläkarbesök och ev. synundersökning.**

Asylsökande barn har rätt till hälso- och sjukvård inklusive barnpsykiatrisk vård och tandvård. Barnet ska så snart som möjligt genomgå en hälsoundersökning, om det inte redan är gjort. Du som god man ansvarar för att tid bokas. Ibland gör boendet detta. Som god man ska du följa med barnet vid det första besöket hos vårdcentral, sjukhus, tandläkare och optiker för att informera om din roll som god man. Därefter, vid upprepade besök, är det normalt boendepersonalens ansvar att följa med barnet, om det inte finns ett särskilt behov av att du följer med. Om barnet behöver glasögon gör ofta skolsköterska en första kontroll, finns behov bokas tid hos optikern.

- **Ansöka om plats på skola/förskola**

Barn som är asylsökande har ingen skolplikt men har rätt att gå i skola från och med höstterminen det år de fyller sex år. Som god man bör du samråda med socialtjänsten om vilken skola som är lämplig för barnet. Det är den gode mannen som har den slutliga bestämmanderätten. Som god man ska du medverka vid utvecklingssamtal samt eventuella föräldramöten. På så vis får du information om barnets skolutveckling och aktuella aktiviteter.

- **Se till att barnet anmäls till fritidsaktiviteter**

Som god man kan du vid behov behöva

- **Ansöka om stöd och insatser**

Eftersom det inte är god man som har den dagliga tillsynen och omsorgen av barnet ligger det inte i uppdraget som god man att följa barnet till olika fritidsaktiviteter, läkarbesök m.m. Detta är en uppgift för personal på boendet och familjehemmet.

Barnet kan dock vara i behov av en kontaktperson enligt socialtjänstlagen som hjälper barnet i olika sociala sammanhang eller med olika aktiviteter. Detta behov kan ofta finnas då ett barn är placerat i ett asylboende tillsammans med annan vuxen som inte är vårdnadshavare. Ett barn kan även ha särskilda behov t.ex. på grund av sjukdom eller handikapp. Som god man kan du då behöva ansöka om lämpligt bistånd för barnets räkning enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

- **Medverka till kontakt med föräldrar och släktingar**

Före det att barnet har fått permanent uppehållstillstånd (PUT) är Migrationsverket skyldig att efterforska barnets släktingar, därefter ligger ansvaret hos socialnämnden. En god man ansvarar inte för vare sig efterforskning, återförening eller återvändande för barnets räkning, om inget annat avtalats med socialtjänsten. Däremot ska den gode mannen medverka till att kontakter kan tas med barnets familj, om barnet själv vill. God man har inget ansvar för att försöka få anhöriga till Sverige. Röda korset är behjälplig i frågan om efterforskning av anhörig. Det krävs att god man skriver på efterforskningsansökan hos Röda Korset. Om så erfordras bör den gode mannen utfärda en fullmakt till den som följer med, med innehåll att t.ex. underteckna handling enligt personuppgiftslagen (PUL). Det är viktigt att ha i åtanke att det är barnet som själv bestämmer om en efterforskning med hjälp av Röda Korset ska genomföras.

- **Meddela överförmyndaren om barnet flyttar/omplaceras**

Så snart du som god man fått vetskap om att barnet ska flytta till en annan kommun ska denna information omedelbart lämnas till överförmyndaren. Ärendet ska då flyttas över till överförmyndaren i den kommun dit barnet flyttar. Beroende på avståndet till det nya boendet får överförmyndaren i mottagande kommun avgöra om den nya gode mannen ska få ha kvar uppdraget eller om det med hänsyn till barnets bästa och närheten till barnet bör bli en annan god man i den nya kommunen.

En god man har rätt att på egen begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Dock är den gode mannen skyldig att kvarstå till dess att överförmyndaren hunnit förordna en ny god man för barnet.

- **Besluta om resor och utgångstider**

Barnen kan vid tillåtelse från god man och i samråd med boendet få åka på kortare resor i Sverige för att besöka vänner eller släktingar. Som god man ska du alltid ta reda på vart barnet ska resa och ta reda på telefonnummer samt adress till dem som ska besökas. God man eller ansvarig på boendet ringer och kontrollerar att det som barnet säger stämmer. Gode mannen kan besluta att barnet inte får lämna boende eller förläggning efter en viss tid på kvällen.

- **Medverka om barnet varit utsatt eller har begått brott.**

Om barnet har varit utsatt för eller har begått ett brott har du som god man ansvar för att biträda barnet vid förhör, utredning, domstolsförhandling eller liknande. Om du har förhinder att närvara kontaktas socialtjänsten. Den gode mannen ska se till att barnet erhåller en offentlig försvarare om barnet begår brott. Polis ska alltid kontakta god man om barnet kommer i kontakt med polisen. Om polisen kontaktar boendet först, ska boendet kontakta god man.

Som god man omfattas du inte av någon tystnadsplikt. Det ligger dock i uppdragets natur att den som är god man inte bör föra vidare något som barnet har berättat i förtroende eller föra vidare känslig information som kan skada barnet.

- **Om barnet avviker**

Om barnet avviker från boendet ska du som god man meddela polis, överförmyndare, socialsekreterare och boende om detta. Enligt riktlinjer från SKL (Sveriges kommuner och landsting) bör god man och överförmyndare i samråd avvakta minst ett par månader för att se om barnet varaktigt har lämnat landet eller inte, innan överförmyndaren fattar beslut om att godmanskapet ska upphöra.

Uppdraget efter att barnet fått permanent uppehållstillstånd (PUT)

Då ett barn fått PUT ska en särskild förordnad vårdnadshavare förordnas så snart det är möjligt. Om barnet fått PUT ska du som god man så fort som möjligt meddela detta till överförmyndaren. Överförmyndaren underrättar i sin tur socialnämnden i den kommun där barnet uppehåller sig (troligtvis folkbokföringskommunen) om att förutsättningar för att väcka talan eller anmäla behov av en särskild förordnad vårdnadshavare föreligger.

En särskild vårdnadshavare ersätter den gode mannen. Under den tid socialnämnden utreder vem som kan vara lämplig som särskilt förordnad vårdnadshavare är den gode mannen skyldig att kvarstå som ställföreträdare för barnet. Anledningen är naturligtvis att barnet inte får vara utan ställföreträdare. Detta får dock inte fortgå under en alltför lång tid. Gode mannen bör därför ha en nära kontakt med socialnämnden för att påskynda arbetet med att få en permanent ställföreträdare för barnet.

Ibland får den gode mannen frågan om han eller hon vill träda in som en särskilt förordnad vårdnadshavare. Det är självklart den gode mannen som själv avgör detta. Dröjer det bara några månader till dess barnet blir 18 år kan den bästa lösningen vara att gode mannen kvarstår i sitt uppdrag, men det ska inte vara huvudregeln och definitivt inte om barnet är yngre. Då krävs en långsiktighet plan.

När tingsrätten fattat beslut om att utse en särskilt förordnad vårdnadshavare avslutas ditt godmanskap när beslutet vunnit laga kraft, d.v.s. när tiden för att klaga på beslutet gått ut.

Några uppgifter måste dock gode mannen göra i väntan på vårdnadshavare

- **Meddela socialtjänsten och överförmyndaren när barnet har fått PUT.**
- **Se till att barnet registreras i folkbokföringen.** Detta gör du genom att personligen anmäla detta tillsammans med barnet på något av Skatteverkets servicekontor. För att folkbokföringen ska kunna genomföras krävs att beslutet från Migrationsverket tas med och uppvisas vid besöket.
- **Beställ ID-kort samt personbevis hos Skatteverket** när barnet blivit folkbokfört.
- **Töm ICA-kortet.** Det är viktigt att du som god man så snart barnet fått PUT tömmer ICA-kortet. Om det finns pengar kvar på kortet en månad efter beslutet om uppehållstillstånd återtar Migrationsverket pengarna. (När ärendet är avslutat hos Migrationsverket tar kommunen över allt ansvar för barnet).
- **Öppna ett bankkonto i barnets namn.**
- **Återlämna LMA- och ICA-kort till Migrationsverket.**
- **Ansök om pass** (om barnet själv vill).
- **Ansök om studiebidrag och extra tillägg.** (Dagersättningen från Migrationsverket upphör när barnet får permanent uppehållstillstånd).
- **Skriv in barnet hos Försäkringskassan** för att barnet ska kunna del av olika bidrag och förmåner.

Om barnet får avslag på sin asylansökan

Om barnet får avslag på sin ansökan om asyl, kallas barnet tillsammans med gode mannen till ett samtal på Migrationsverket. Där förklarar handläggaren varför det blev avslag. Den gode mannen och barnet, tillsammans med det offentliga biträdet, ska ta ställning till om beslutet ska överklagas eller inte.

Överförmyndare Västra Skaraborg

Senast tre veckor efter att beslutet når den gode mannen måste överklagandet ges in till Migrationsverket av det offentliga biträdet, som är den som företräder barnet i asylprocessen. Migrationsverket tar först ställning till om verket har anledning att ompröva beslutet. Om inte skickas ärendet vidare till Migrationsdomstolen som i sin tur prövar ärendet. Migrationsdomstolen kan antingen fastställa eller ändra verkets beslut. Om Migrationsdomstolen fastställer beslutet, kan domen överklagas till Migrationsöverdomstolen, men där krävs prövningstillstånd. Migrationsöverdomstolen tar bara upp ärenden som är "särskilt viktiga" och kan bli mönsterbildande (prejudicerande).

När ett beslut från Migrationsverket om avslag inte längre går att överklaga vinner det laga kraft. Då inleder Migrationsverket återvändandearbetet, som påbörjas med att barnet och den gode mannen kallas till Migrationsverket för samtal om hur återvändandet ska ske.

Migrationsverket skickar aldrig barn tillbaka om det inte finns en mottagare av barnet, när han/hon återvänder. Det är alltid någon från Migrationsverket som följer med på resan. Mottagaren kan vara en släkting eller personal på t.ex. barnhem.

Uppdragets upphörande

Då barnet fyller 18 år avslutas godmanskapet utan särskilt beslut.

Ett godmanskap ska också upphöra

- Om barnets förälder eller någon annan vuxen person som får anses trätt i föräldrarnas ställe anländer till Sverige och är i stånd att utöva förmynderskapet och vårdnaden.
- Om barnet varaktigt lämnar Sverige.
- Om en särskild förordnad vårdnadshavare enligt föräldrabalken utses för barnet.
- Om det är uppenbart att god man inte längre behövs.

Överförmyndaren beslutar om upphörande av godmanskapet i ovanstående fall.

I gode mannens uppdrag ingår inte att...

- **Sköta den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet** t.ex. se till att barnet går till skolan.
- **Att försörja barnet.** Det är inte tillåtet att sammanblanda sin egen och barnets ekonomi eller att skuldsätta barnet. Gode mannen får inte heller förskottera barnets utgifter.
- **Att skjutsa barnet till och från olika fritidsaktiviteter eller besök, t ex till sjukhus eller tandläkare.** Eftersom det inte kommer an på den gode mannen att fysiskt sörja för den dagliga omvårdnaden och tillsynen av barnet, åligger det inte den gode mannen att vara "transportör" utan som i andra fall med placerade barn och unga, är det i första hand vårdgivarens ansvar och i andra hand socialtjänstens.
- **Att handla åt barnet** t.ex. mat, kläder m.m.
- **Att ingripa vid bråk** på boendet.
- **Att företräda barnet vid den rättsliga prövningen av asylfrågan.** Detta är det offentliga bitrådets roll. Gode mannen bör dock ha en nära kontakt med bitrådet.
- **Skadeståndsansvar.** En god man har inget skadeståndsansvar om barnet förstör eller skadar inredning, lånade datorer eller dylikt. Gode mannen bör därför inte skriva på låneförbindelser t.ex. vid lån av dator eller teckna borgensförbindelser. En god man bör dock, i egenskap av ställföreträdare för barnet, kunna skriva på en handling om att barnet mottagit lånekort eller lån av t.ex. dator. Förstör barnet möbler eller dyl. på boendet kan barnet bli återbetalningsskyldig.
- **Skicka pengar till barnets anhöriga.** Dagersättning ska täcka kostnader för kläder, skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar samt täcka avgifter för hälso- och sjukvård, tandvård etc. Gode mannen är skyldig att se till att de ersättningar som barnet får faktiskt användas på ett sådant sätt som angetts.
- **Ansöka om att barnets föräldrar ska komma till Sverige.** Vare sig gode mannen eller barnet har behörighet att företräda föräldrarna.
- **Öppna barnets post.** Enligt gällande svensk lagstiftning får post ställd till en viss person endast öppnas av mottagaren. Detta gäller även de ensamkommande barnen (se även Barnkonventionen). Detta betyder att varken du som god man eller att personal på boendet eller familjehemmet utan vidare får öppna barnets post. Barnet måste lämna en fullmakt till den som bör vara med vid öppnandet. Det är viktigt att barnet informeras om detta och att barnet, tillsammans med dig och personalen kommer överens om hur, när och med vilken barnet önskar att posten ska öppnas.